

намагалися зловити дівчата. Хто зловив – на вдачу, хто ні – на невдачу [7, с. 263]. Відзначимо, що це були веснянки-гаївки, у яких славили весну і богиню сімейного щастя – Ладу.

Література

1. Др. Іван Панькевич. Весняні великодні ігри та пісні / І. Панькевич // Підкарпатська Русь. –1929. – Ч.1. Р.6.– С. 73. Закарпатський краєзнавчий музей. – Фонди ЗКМ: . 23157/.10960/1-8
2. Потушняк Ф. Великдень / Неділя. - 1944. - №16. – С. 6.
3. Парлаг М. І. Давні народні звичаї та обряди в с. Лохові Мукачівського району, які побутували в ХІХ - перші роки ХХ ст. // Закарпатський музей народної архітектури і побуту. - Фонди ЗМНАП:Е: 6421/2293.
4. Чорі Юрій. Звичаї рідного села / Ю. Чорій. –Ужгород, 1993. – С. 35-36.
5. Юрій Чорі. Прикмети і повір'я отчого подвір'я / Ю. Чорі. – Ужгород : «Патент», 1994. – С. 94.
6. Богатырев П. Г. Вопросы теории народного искусства./ П. Г. Богатырев. – М., 1971.- С. 237-238.
7. Тиводар М. Етнографія Закарпаття / М. Тиводар. – Ужгород : «Гражда», 2011.- С. 309.

УДК 130.2(477.87)

ОЛІЙНИК В. В., ГОЛЯНИЧ А. І.
Мукачівський державний університет

ПЕРЕДРІЗДВЯНІ СВЯТА УКРАЇНЦІВ ЗАКАРПАТТЯ – РИТУАЛЬНО-МАГІЧНИЙ АСПЕКТ

Відзначимо, що основою народного календаря є природні зміни пір року, котрі обумовлювали послідовність сільськогосподарських робіт. Оскільки наші пращури користувалися народним календарем, що опирався на видимий рух Сонця по небу, тому з особливим розмахом святкували зимове сонцестояння [1, с. 10].

Язичницькі звичаї, що колись були пов'язані з початком нового року наших далеких предків, з прийняттям християнства були адаптовані під християнські свята та обряди. Одна частина з них перейшла до сучасного Нового Року, а інша – до свята Введення в храм Присвятої Богородиці (Третя Пречиста (4-го грудня за новим стилем). Народна традиція зберігає тільки назву Введеніє, співвідносячи її не стільки з Богородицею, скільки з початком (вводом) зими: «Введеніє прийшло – зиму принесло» [2, с. 309]. У цей день дівчата також ворожили на одруження.

7 грудня церковне свято великомучениці Катерини. Народна традиція пов'язувала його з проведенням матримоніальних девінацій дівчат на щасливе одруження. Збираючись на вечорницях, кожна з дівчат виходила з хати на подвір'я і кликала Долю. Потім прислухалась, з якого кінця села почує голоси чи гавкіт собак, з того кінця села прийде її суджений. Крім того, у цю ніч дівчата ходили лічити кілки на плотах і прив'язувати на них свої відзнаки. Вранці йшли дивитись, який суджений їм дістанеться – малий і товстий чи високий і стрункий.

13 грудня припадає день св. Андрія Первозванного. Андріїв день не святкують як церковне свято, подібно як і день Катерини. У цей день жінки не пекли хліб, не пряли, не шили. А дівчата напередодні свята молились Андрію, щоб він подарував їм добрих чоловіків. Свято Андрія припадає на час, коли не проводяться сватання, заручини та весілля, тобто настав час постів («говіння») [3, с. 215]. Тому напередодні і в день свята дівчата вдавались до побутової магії та різних девінацій, литтям олова, воску, сіянням льону, киданням кукурудзи у вікна хат, де був парубок, варінням вареників (пирогів) [4, с. 3], киданням черевиками понад голову, ворожінням з тарілками [5, с. 2], черешневою галузкою тощо.

Кожне село мало свою ворожбу та примовляння до неї. День св. Андрія святкували й чоловіки. Так, у селах Хустського районів чоловіки уникали всякої роботи, щоб влітку на худобу не нападали хижаки. У ніч св. Андрія хлопцям прощались всі їхні витівки. Зазвичай вони господарям, в яких були горді доньки, знімали ворота, загорожу чи перелаз ставили впоперек дороги, підпирали двері хати драбиною [5, с. 3].

19 грудня свято Миколи Чудотворця. Народна традиція вважає його покровителем скотарства, дітей, сім'ї, заступником скривджених. У багатьох гірських селах напередодні свята пастухи постили, щоб хижаки не нападали на худобу.

17 грудня святкували благовісний день Варвари великомучениці, яка постраждала за християнську віру. У цей день заборонялось жінкам прясти, ткати, виварювати білизну, рушники і т. ін. Вірили, якщо в цей день жінка прастиме, то перед нею з'явиться Варвара в подібі кудлатого створіння і скаже:

«Ти не ставиш, не вариш,

Лише кужіль костру батиш» [4, с. 5].

Якщо жінка й далі виявляла неповагу до дня св. Варвари, то Варвара могла наслати на неї хвороби. Але можна було в цей день шити, бо легенди передають, що Варвара зшила ризи для Ісуса Христа.

25 грудня благовісний день Спиридона, Спиридона сонцеворота. Впродовж 22-25 грудня триває зимове рівнодення. Зауважимо, що з давніх часів 25 грудня вважалось святом народження Сонця (Diesnatalissolis), що святкувалося наприкінці грудня і на початку січня, зустріч нового сонячного року – це так звана «Коляда». Наші пращури цей день пов'язували з народженням нового сонця [6, с. 273].

Підкреслимо, що у передріздвяні свята та свята різдвяно-новорічного періоду такі популярні серед молоді ворожіння, гадання мали мантичний характер, що знаменувало своєрідний перехід до світу таємничого, забороненого, того що протистояв світу християнському. Тому ворожили весь час пізно ввечері, тобто у час, який в народі вважали найбільш сприятливим для цього. Пліт, який зустрічається у традиційних гаданнях по всій території України, і є символом пограниччя між «своїм» і «чужим» простором і найкраще підходить для здійснення магічно-мантичних обрядодій, унаслідок контакту з нечистою силою. З поміж найпопулярніших девінацій цьому сприяють також нитки, поняття доленосного вибору наосліп, ритуальна їжа та оголеність, що є

частою умовою виконання ритуального ворожіння. У сучасності такі клеромантичні обряди уже не побутують, як з рештою, й багато інших реалій обрядової минувшини, проте живуть у народній пам'яті старожилів, котрі зауважують правдивість навороженого.

Література

1. Олекса Воропай. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис. – Т.І. – Мюнхен : Українське видавництво, 1958. – 309 с.
2. Тиводар М. Етнографія Закарпаття / М. Тиводар. – Ужгород : «Гражда», 2011. - С. 309.
3. Шмайда М. А іші вам вінчую. Календарна обрядовість русинів-українців Чехо-Словаччини / М.Шмайда. – Пряшів, 1992; Horná Cirocha. Vlastivedná monografia zátopovej oblasti. – Košice, 1985.
4. Польовий матеріал, зібраний у с. Жденієво Воловецького району від Безик Маргарити Іванівни 1933 р.н. // Архів Олійник В.В.
5. Польовий матеріал, зібраний у с. Велятино Хустського району від Береганич Олени Михайлівни 1956 р.н. // Архів Олійник В.В.
6. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. Історично-релігійна монографія / Іларіон Митрополит. – К. : Обереги, 1992. – С. 273.

УДК 001.32(481)

ПАВКО Я.А.
юрист юридичної фірми «LP», м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НОРВЕГІЇ В АРКТИЦІ

Норвегія приділяє значну увагу проведенню та фінансуванню наукових досліджень в Арктиці, яка є регіоном її стратегічних інтересів. Основна мета дослідницької політики держави в північному полярному регіоні полягає у забезпеченні лідерства в науково-дослідній діяльності, отриманні знань, необхідних для економічного та соціального розвитку північних територій, і посиленні ролі науки в промисловому розвитку [2, с.34]

Принципи арктичних досліджень Норвегії обумовлені специфікою національної науки, управління якої здійснюється на трьох рівнях [4, с. 53].

Зазначимо, що Норвегія має особливу структуру організації арктичних наукових досліджень. Питаннями формування й реалізації науково-дослідної політики займаються Міністерство торгівлі, промисловості та рибальства, а також Міністерство освіти і науки. Зокрема, такі дві організації, як «Інноваційна Норвегія» та державна норвезька корпорація промислового розвитку «SIVA» функціонують під керівництвом Міністерства торгівлі, промисловості та рибальства.

Слід підкреслити, що Науково-дослідна рада Норвегії діє в рамках Міністерства освіти і науки та підвідомча їй. Вона сприяє проведенню наукових досліджень і просуванню їх результатів на міжнародному рівні. Крім того, Науково-дослідна рада координує національні дослідницькі програми [1, с. 146]. До її головних ресурсних програм доречно віднести наступні: «Полярна дослідницька програма» (Polar Research Programme), «Космічні

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>